УДК 355.1(438)"1990/2025"
DOI https://doi.org/10.32782/2663-5984.2026/2.28

Топальський В. Л.
https://orcid.org/0000-0003-2074-0121
Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України

ВІДНОВЛЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ТРАДИЦІЙ У ВІЙСЬКУ ПОЛЬСЬКОМУ (1990–2025 РОКИ)

У статті досліджено досвід Республіки Польща щодо успадкування та культивування національних військових традицій у збройних силах після відродження державності у Третій Речі Посполитій. На основі аналізу історичних подій доводиться, що звернення до славетних сторінок польської історії стало необхідністю для повернення з небуття традицій відновленої незалежності країни. Значну увагу у дослідженні зосереджено на аналізі офіційних документів, у яких знайшли закріплення військові традиції, – закони Республіки Польща та Рішення Міністра національної оборони. На основі аналізу джерел окреслено роль суб'єктів відновлення та впровадження військових традицій у польському війську в період з 1990 по 2025 роки.

Окрему увагу приділено процесу декомунізації та відновленню військової символіки у Збройних Силах Польщі. Автором розглянуто класифікацію традицій Війська Польського, висвітлено процес переймання традицій військовими частинами і надання їм почесних назв та імен. Встановлено особливості цього процесу у видах Збройних Сил Республіки Польща. Окреслено роль музеїв і залів традицій військових частин (формувань) у популяризації військових традицій і ритуалів. З'ясовано особливості відновлення такої військової традиції, як вшанування пам'яті загиблих польських воїнів.

Досвід Республіки Польща підтверджує, що результат успадкування та культивування військових традицій може бути позитивним лише тоді, коли до нього залучене все суспільство. Тільки у цьому випадку військові традиції можуть бути не лише історією, але й важливою складовою формування патріотизму, національної ідентичності, єдності армії та народу.

На основі аналізу процесу відновлення і впровадження військових традицій у Війську Польському запропоновано його періодизацію, що враховує як зміни у державі, так і у збройних силах. У висновках підкреслюється роль традицій у формуванні національної та професійної ідентичності військовослужбовців.

Ключові слова: *Військо Польське, військові традиції, збройні сили, Республіка Польща, ритуал, символіка, церемоніал.*

Постановка проблеми. Після Другої світової війни і періоду комуністичного режиму в Польщі багато традицій було знищено чи спотворено. Успадкування та культивування автентичних традицій ускладнювалося тим, що частина історичної спадщини була замовчана або замінена радянською ідеологією та символами. Тому як військовим, так і суспільству загалом доводилося ретельно відновлювати знання про історичні традиції та адаптувати їх до нових умов існування держави та армії.

Серед постсоціалістичних Центральноєвропейських держав Польська Республіка сьогодні йде в авангарді відновлення військових традицій і впровадження нових у збройних силах. При цьому значна частина сучасних традицій у Війську Польському має глибоке історичне коріння, що поєднує в собі елементи національної культури та боротьби за незалежність і територіальну цілісність країни.

Актуальність роботи полягає в узагальнені позитивного досвіду успадкування та культивування військових традицій Війська Польського у період 1990–2025 років та формування завдяки ним національної ідентичності польських військовослужбовців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміна політичної системи держави та відновлення незалежності Польщі зробили значний поштовх для успадкування та культивування національних історичних традицій. Саме тому перед польськими науковцями постало завдання дослідити історичну спадщину та її вплив на військові традиції. Вже у 90-х роках розпочалися дослідження процесів

© Топальський В. Л., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

трансформації польської армії, включно з аспектами відновлення традицій, визначення їх ролі у формуванні ідентичності військовослужбовців Збройних Сил Республіки Польща (далі – ЗС РП).

Серед польських дослідників слід назвати Томаша Лешковича, який вивчав впровадження та функціонування кавалерійських традицій Другої Польської Республіки у ЗС РП, запропонувавши повний перелік військових частин (підрозділів), що успадкували такі традиції станом на 2025 рік. Він здійснив аналіз традицій польської армії починаючи з 1990 року та зробив спробу поєднання їх з традиціями Другої Польської Республіки [9]. Томаш Лешкович вивчав також процес закріплення патронату над частинами та установами Війська Польського [10].

Успадкування традицій у сучасних ЗС РП досліджував Пшемислав Вив'ял, акцентуючи увагу на необхідності громадянської освіти, що формує світогляд військовослужбовців та яка спирається на історію і польські військові традиції [16]. Дослідник розглядає співпрацю громадських, ветеранських, молодіжних організацій з Міністерством національної оборони, їх залучення до підтримки оборони держави та культивування традицій.

Тадеуш Кшенстек досліджував традиції Війська Польського, які були перейняті в армії Другої Польської Республіки, а також їх зв'язок з європейською військовою традицією. Дослідником проаналізовано історичний процес відновлення військових традицій після поновлення суверенітету Польщі. При цьому особлива увага була зосереджена на перейманні військовими частинами ЗС РП традицій формувань Польського війська на Заході під час Другої світової війни. Тадеуш Кшенстек узагальнив перелік підрозділів Війська Польського, які успадкували традиції підрозділів польської армії часів польсько-російської війни 1919–1920 рр. [8].

Військові звичаї, символіку, уніформу польської армії вивчав Анжей Смолінський, звертаючи увагу на спадкоємність традицій у сучасній польській армії [13].

Українські науковці також вивчали лише певні елементи військових традицій Війська Польського. Серед них слід назвати Єгора Брайляна, Петра Кралюка, Андрія Руккаса. У той же час, в Україні відсутнє узагальнююче дослідження стосовно успадкування та культивування військових традицій у сучасному польському війську.

Постановка завдання. Мета статті – представити результати дослідження щодо успадкування та культивування військових традицій у Війську Польському та здійснити аналіз особливостей їх впровадження у 1990–2025 роках.

Виклад основного матеріалу. Після політичних перемін і внесення змін 29 грудня 1989 року до Конституції, польська держава повернулася до назви Республіка Польща (Rzeczpospolita Polska), а термін Збройні Сили Республіки Польща (Siły Zbrojne Rzeczpospolitej Polskiej) став використовуватися для позначення польської армії. Тобто з'явилася правова основа для змін у збройних силах. Саме з цього часу простежується чітко виражена тенденція до відродження польської армії з її віковими традиціями, під якими Тадеуш Кшенстек пропонує розуміти історично сформовані звичаї та принципи поведінки, засновані на процесі культивування та поширення досягнень Польських Збройних Сил протягом історії [8, s. 155].

Вже з початку 1990 року починають відбуватися певні зміни на різних рівнях – від окремих військових підрозділів до Міністерства національної оборони. Керівник міністерства у березні призначив групу експертів для розробки документів з наслідування традицій та символіки ЗС РП, до якої увійшло близько тридцяти істориків. Цей процес йшов з великою самовіддачею з боку професійних військових та за підтримки спеціалізованих установ Міністерства національної оборони, які прагнули переконати в цій ідеї ветеранські об'єднання і членів сімей командирів, що мали стати патронами окремих армійських формувань.

Паралельно у ЗС РП розпочалася активна декомунізація – зміна назв, символіки, організаційної структури, почесних найменувань військових частин, нагород, навчальних програм у військових навчальних закладах тощо. Особливого значення почали надавати процесу відновлення національного характеру Війська Польського та відродження славної історії польської зброї. Традиції стали важливим елементом формування громадянських поглядів та підтримки морального духу військовослужбовців.

Звернення до славетних сторінок польської історії, переможних битв, історичних постатей, героїзму і хоробрості воїнів стало необхідністю при поверненні з небуття військових традицій демократичної держави. Саме тому польська армія почала успадковувати традиції польської династії Пястів та Ягеллонів, Першої Польської Республіки, наполеонівської епохи, періоду національних повстань, Другої Польської Республіки та боротьби за незалежність під час Першої та Другої світових воєн [7]. Ця спадщина проявлялася

у військових частинах через впровадження національних кольорів (білий та червоний), символіки видів ЗС РП, військ і служб, а також запровадження військових церемоніалів.

Основними суб'єктами відновлення та впровадження військових традицій у польському війську стали: Міністерство національної оборони Польщі – головний державний орган відповідальний за політику у сфері оборони та збереження військових традицій; Генеральний штаб Війська Польського – координує діяльність щодо підтримки традицій і військової культури; військові частини та підрозділи – безпосередньо впроваджують і підтримують традиції через ритуали, церемонії, організацію та проведення свят, використання символіки, носіння відзнак тощо; військові академії та училища – формують молоде покоління офіцерів, передають знання про історію і традиції війська; командири (начальники) різних рівнів – впроваджують і підтримують традиції серед підпорядкованого персоналу.

Активну роль у відновленні та впровадженні військових традицій у сучасному польському війську відіграють також: ветеранські організації та спілки, що зберігають пам'ять про бойові заслуги, допомагають у проведенні військових свят; історичні товариства та музеї, що займаються дослідженням і популяризацією військової історії та традицій; засоби масової комунікації та культурні установи, що поширюють інформацію про військові традиції серед громадськості.

Традиції Війська Польського підлягають умовному поділу на загальні, тобто характерні для всього війська в цілому, і часткові, що відображують специфіку функціонування видів ЗС, родів військ, з'єднань та військових частин. Серед них виділяються також ті, які мають нормативне закріплення у відповідних статутах, положеннях, настановах, наказах, та такі, що не мають нормативного-правової регламентації, тобто є неформальними. Військові традиції і ритуали сьогодні закріплені у ряді законодавчих актів Республіки Польща, а також у відомчих документах Міністерства національної оборони.

З приходом до влади у Польщі демократичних сил, значна увага була зосереджена на відновленні не лише державної національної, а й військової символіки. Тому вже у 1993 році був прийнятий Закон «Про символіку Збройних Сил Республіки Польща», яким визначено, що знаками Збройних Сил є: військові орли; прапори військових частин; військово-морські розпізнавальні знаки; знаки військової авіації; прапори видів (родів) військ [12]. При цьому за основу бралася символіка армії Другої Польської Республіки та польських військових формувань, що боролися на боці союзників у Другій світовій війні проти німецьких окупантів.

Згідно закону, право мати прапор у Польщі надано лінійним частинам усіх видів ЗС РП та прирівняним до них, а також військовонавчальним закладам. Прапор військової частини є офіційною реліквією, тому вручається Президентом Республіки Польща за поданням Міністра національної оборони. Вручення прапора відбувається урочисто у присутності високого командування та громадськості [12]. Полотнище прапора квадратне, кольори прапора – білий та червоний, що є традиційними кольорами Республіки Польща. Військові частини, що нагороджені військовим орденом Virtuti Militari, орденом Військового хреста на своєму прапорі мають стрічки цих орденів [6]. Серед перших військових частин незалежної Польщі, що отримали прапор військової частини, була 34-а бронетанкова кавалерійська бригада, якій Президент Республіки Польща Лех Валенса своїм рішенням від 12 вересня 1995 року надав військовий штандарт [4].

Крім військових частин прапори отримували і дивізії. Першим з'єднанням Сухопутних військ, що отримала прапор у 2013 році, стала 11-а Любуська бронетанкова кавалерійська дивізія. Цю виняткову нагороду було вручено її командуванню у річницю створення дивізії, яка у 2013 році збіглася з 30-річчям присвоєння їй імені короля Яна III Собеського. Хрещеною матір'ю прапора стала Ханна Мацеєвська, дочка легендарного командира 10-го кіннострілецького полку підполковника Яна Мацеєвського, який загинув у Нормандській битві [2] у 1944 році.

Надання можливості стати хрещеною матір'ю військового прапора – особлива традиція Польщі, що має свою історію та глибокий символічний зміст. Існування військової частини ототожнюється із життям людини, а вручення прапора – з таїнством хрещення. Поляки є віруючою нацією, тому така подія набуває особливого значення для всіх учасників. Ритуал вручення військового прапора символізує нове життя та отримання Божої благодаті. Роль хрещеної матері дуже почесна, адже ця жінка виступає в ролі духовної матері, яка повинна надавати духовну опіку. Традиція «хрещення прапора» та участі хрещених батьків бере початок ще з польських військових формувань XIX–XX ст., особливо з армії генерала Юзефа Пілсудського. Тоді прапор сприймався як святиня, а його «хрещення» – як акт духовного посвячення

військової спільноти. Хрещена мати символізувала опіку, материнську турботу та моральну підтримку солдатів.

Кожний вид військ має свій власний прапор, який відрізняє їх від інших. Прапори видів ЗС РП є їхніми почесними знаками, що піднімаються у місцях дислокації військових частин, які належать конкретному виду ЗС [12].

Офіційне закріплення військові традиції знайшли у Рішенні Міністра національної оборони № 445 від 30 грудня 2013 року «Про набуття чинності загальним статутом Збройних Сил Республіки Польща», де зазначено що: знаком поваги до традицій є віддання шани національним і військовим символам, а віддання честі начальникам і старшим – проявом товариства, добрих манер, дисципліни та військової згуртованості (стаття 35) [14]. Оновлений Загальний статут солдата Війська Польського від 2023 року також закріплює повагу до традицій, національних символів та спадщини як невід'ємної частини військового етосу (статті 1–8) [15].

Рішенням Міністра національної оборони № 392 від 30 вересня 2014 року введено важливий документ щодо військових традицій і ритуалів – Військовий церемоніал ЗС РП [5]. У ньому прописаний перебіг святкувань, організованих за польською традицією, звичаями та вимогами дипломатичного протоколу. Церемоніал має глибокий патріотичний зміст, бо звертається до багатовікових традицій польської зброї, що є важливим чинником підготовки військовослужбовців, формуючи у них національну та професійну ідентичність.

З відновленням незалежності було змінено текст військової присяги, у якому акцентується увага на традиції вірного служіння Польщі, захисту її незалежності, Конституції, збереження прапора і честі польського солдата. Військовослужбовці ЗС РП складають присягу як в історичних місцях – Варшавська цитадель, площа Ю. Пілсудського у Варшаві, біля пам'ятників героям, меморіалів тощо, так і в навчальних центрах, військових частинах. Присяга в історичному місці підкреслює зв'язок між сучасними ЗС та національною спадщиною. На урочистостях з нагоди присяги присутні командири, співслужбовці, члени сімей, місцеві мешканці, духовенство. Ритуал прийняття присяги прописано у Військовому церемоніалі ЗС РП [5].

Важливою традицією ЗС РП є відзначення свят, найповажніше з яких – День Війська Польського, що відзначається 15 серпня, у день коли 1920 року було завдано поразки більшовицьким військам, які вже були під Варшавою. Цього дня поляки згадують свою історію та вшановують полеглих за свободу й незалежність держави [17]. Традиція відзначення свята була запроваджена за часів Другої Речі Посполитої. Проте після встановлення комуністичного режиму свято не відзначалося з ідеологічних причин. Відновлення традиції відбулося 1992 року.

Головною ознакою свята є парад, що відсилає до традицій Другої Речі Посполитої. Перші великі паради у пострадянський період було проведено у Варшаві у 2007–2008 роках [3]. А з 2013 року це стало щорічною традицією. Святкування Дня ЗС РП – це не лише вираження поваги до традицій, а й усвідомлення завдань, що стоять перед сучасною армією. Цей день є нагадуванням про важливість національної єдності та спадкоємності традицій, що становлять основу польської ідентичності та незалежності.

Історія польської армії сягає ще часів середньовіччя, коли й виникла власне державність. Тоді кавалерія вважалася основою польського війська, а «крилаті гусари» стали символом та гордістю армії Речі Посполитої. І саме кавалерійські традиції зберігаються в польській армії й сьогодні. Недаремно у Військовому церемоніалі ЗС РП прописані заходи з участю 1-го і 2-го кінних ескадронів Війська Польського на урочистостях [5]. Крім того, сьогодні, коли кавалерії як роду військ немає, значна кількість військових частин ЗС РП і досі у своїй назві має це слово: 11-та бронекавалерійська дивізія, 9-та і 10-та бронекавалерійські бригади, 25-та повітрянокавалерійська бригада, 34-та бронетанкова кавалерійська бригада. На середину 2025 року з 51 довоєнного кавалерійського полку та кінно-артилерійської дивізії сучасні військові частини ЗС РП успадковують традиції 31 частини періоду Другої Польської Республіки [9, s. 29].

Популяризації військових традицій і ритуалів та знань про польську військову історію сприяють музеї. Центральною музейною установою ЗС РП є Музей Війська Польського, який пропагує військові традиції не лише серед військовослужбовців, але й серед всього населення країни та зарубіжних гостей. При музеї у 2024 році було відкрито Центр історико-патріотичного виховання, який займається популяризацією історичних знань і військових традицій, просуванням національної спадщини. Загалом у Польщі є багато як державних, так і приватних військових музеїв, що пропагують традиції.

Деякі військові частини мають власні музеї. Їх також використовують для популяризації

військових традицій. Для прикладу, відповідно наказу командира 6-ї повітряно-десантної бригади, всі її військовослужбовці зобов'язані знайомитися з колекціями музею та брати участь у заходах, присвячених парашутним традиціям [1].

У військових частинах діють Зали традицій, які використовуються для занять з громадянської освіти на тему: «Історія та традиції військової частини (підрозділу)», що проводяться з військовослужбовцями та резервістами. Також тут проходять проводи солдатів, які переводяться до інших частин чи йдуть у резерв.

Кожна бригада, полк, військовий навчальний заклад мають «історичну лінію», тобто підрозділи, що існували в минулому, і традиції яких офіційно переймаються (продовжуються) сьогодні. Це допомагає зберегти тяглість поколінь, навіть якщо конкретна частина була створена вже після 1990 року, а переймає традицію, наприклад, підрозділів часів Другої світової війни. Кожна військова частина має офіційний девіз, який часто пов'язаний з їх бойовими традиціями або традиціями тих частин, правонаступниками яких вони стали.

Для збереження зв'язку з історією, героїзмом та національними традиціями військовим частинам (з'єднанням), військовим навчальним закладам Війська Польського надаються почесні назви та імена. Військові частини отримують імена військових героїв, які стають їх покровителями. Так, 18-та механізована дивізія імені генерала Броніслава Духовського має ім'я генерала визвольних змагань; 1-ша Варшавська бронетанкова бригада імені Тадеуша Костюшка – національного героя Польщі; 6-та повітряно-десантна бригада імені бригадного генерала Станіслава Сосабовського – героя Другої світової війни і пов'язана з традиціями десантників тощо. Почесна назва та ім'я присвоюються військовій частині Указом Президента Польщі за подачею Міністра національної оборони. У ході урочистої церемонії, на якій зазвичай присутні представники керівництва держави і ЗС РП, здійснюється вручення військовій частині прапора з вишитою почесною назвою.

У ЗС РП існує традиція прощання з частиною та військовою формою. Процедура проводів воїнів, які закінчують військову службу, виходять на службу в резерві або переводяться до інших військових частин (установ) прописана у Військовому церемоніалі ЗС РП [5].

Підтримуючи традицію вшанування пам'яті загиблих воїнів, відповідно до Рішення Міністра національної оборони від 23 липня 2015 року, щороку 21 грудня відзначається День пам'яті полеглих та загиблих у військових місіях та операціях за межами держави. Цей день нагадує про найвищу жертву, виявлену польськими солдатами під час служби за кордоном, часто у найскладніших умовах сучасних збройних конфліктів. За більш, ніж 70-річну історію участі у військових місіях та операціях, у них взяли участь близько 130 000 військовослужбовців, 123 з них так і не повернулися додому [11]. Крім столиці офіційні урочистості з вшанування загиблих проходять й у місцях дислокації військових частин, які брали участь у місіях. На честь загиблих миротворців називають об'єкти в гарнізонах, навчальні центри, у казармах військових частин, де служили загиблі, розміщені пам'ятні дошки.

У всіх видах ЗС РП активно формуються й підтримуються сучасні військові традиції, які поєднують історичну спадщину та потреби сучасної армії, але у кожному з них є свої особливості. Так, у Військово-повітряних силах крім почесних найменувань військових частин, є літаки, що мають назви конкретних історичних осіб. У 2017 році перший літак отримав ім'я «Князь Юзеф Понятовський»[1], а наступний – ім'я «Генерал Казімєж Пуласький»[2]. У Військово-морських силах як продовження традицій Другої Польської Республіки є звичай надання назв військовим кораблям. Так фрегати «Генерал Т. Костюшко» та «Генерал К. Пуласький» названі на честь національних героїв. У відносно нових видах ЗС РП – Силах спеціального призначення і Військах територіальної оборони також формуються військові традиції, що підкреслює зв'язок сучасної армії з історичним минулим.

Аналіз відновлення і впровадження військових традицій незалежної польської держави дозволяє виділити у цьому процесі декілька періодів.

І період (1990–середина 90-х років) – декомунізації та початку повернення національних символів (перехідний). Характеризувався стрімкими змінами в політичній системі держави: поновлено суверенітет, відбулася деідеологізація та повернення до історичних витоків незалежної Польщі. Відновлена назва «Республіка Польща» та впроваджено назву «Збройні Сили Республіки Польща». Відбулася адаптація національних військових традицій до нових умов існування держави і війська, змінено текст присяги, встановлено День Війська Польського та інших свят. Після прийняття

[1] Польський політичний і військовий діяч, маршал наполеонівської армії.

[2] Генерал, герой війн за незалежність Польщі та США.

у 1993 році Закону «Про символіку Збройних Сил Республіки Польща» відбулася зміна військової символіки.

ІІ період (друга половина 90-х років – 2015 рік) – докорінних змін. Пов'язаний з підготовкою і вступом до НАТО та переходом ЗС РП на контрактну основу. Відбулося масове переймання традицій військових частин, вручення їм бойових прапорів і присвоєння почесних імен та найменувань. Національні традиції почали поєднуватися з міжнародними стандартами, Поява «коаліційних» традицій унаслідок участі польських контингентів у місіях на Балканах, в Іраку та Афганістані. Створено Сили спеціального призначення (2007 р.) з унікальною системою традицій, заснованій на спадщині Другої світової війни. Рішенням Міністра національної оборони унормувало процедуру присвоєння військовим частинам почесних найменувань, імен видатних покровителів (патронів) та колишніх історичних підрозділів. Введено в дію Військовий церемоніал ЗС РП (2014 рік).

ІІІ період (з 2016 року – дотепер) подальшої трансформації. На тлі зростання загрози з боку російської федерації та початку широкомасштабної війни в Україні, Польща розпочала суттєве збільшення чисельності війська. Створено Війська територіальної оборони (2017 р.) зі своїми традиціями. Здійснюється подальше переймання традицій військових частин, вручення їм бойових прапорів і присвоєння почесних імен та найменувань. З прийняттям закону «Про оборону Батьківщини» (2022 р.), який зафіксував роль військових традицій як основи оборони Батьківщини та патріотичного виховання молоді, традиції стали використовуватися як засіб підготовки армії нового зразка.

Висновки. Проведене дослідження щодо успадкування та культивування військових традицій у Війську Польському наочно демонструє механізми функціонування історичної пам'яті у суспільній свідомості польського народу, а аналіз впровадження традицій у 1990–2025 роках у ЗС РП доводить, що польська армія наслідує славні традиції, що були сформовані великими предками та закріплені в ході битв за Польщу. Тому можна стверджувати, що історична спадщина Війська Польського є частиною суспільної свідомості польського народу та його війська.

Успадкування та культивування національних військових традицій стало потужним інструментом формування та зміцнення національної та професійної ідентичності військовослужбовців. Саме тому військові традиції слід розглядати як джерело морального виховання, що надихає військовослужбовців бути патріотами, служити з повною самовіддачею, проявляючи при цьому мужність, героїзм і любов до своєї країни, особливо в умовах зростаючої російської загрози.

Список літератури:

1. 6 Brygada Powietrznodesantowa im. gen. bryg. Stanisława Sosabowskiego. *Wojsko-polskie*. URL: https://www.wojsko-polskie.pl/6bpd/ [дата звернення: 22.03.2026].

2. 11 Lubuska Dywizja Kawalerii Pancernej im. Króla Jana III Sobieskiego (1992 obecnie). *Jednostki-wojskowe*. URL: https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option= com_content& view=article&id=123&Itemid=27 [дата звернення: 03.04.2026].

3. 15 sierpnia – Święto Wojska Polskiego. *Apeiron*. URL: https://apeiron. edu.pl/15-sierpnia-swieto-wojska-polskiego/ [дата звернення: 30.03.2026].

4. 34 Brygada Kawalerii Pancernej. *Wojsko-polskie*. URL: https://www.wojsko-polskie.pl/34bkpanc/Tradycje/ (дата звернення: 02.04.2026).

5. Ceremoniał Wojskowy Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa : Ministerstwo Obrony Narodowej, 2014. 265 s.

6. Dziedzictwo Wojska Polskiego. *Wojsko-polskie*. URL: https://www.wojsko-polskie.pl/bylismy/ [дата звернення: 08.04.2026].

7. Dziedziczenie i kultywowanie tradycji oręża polskiego : Decyzja Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 lipca 2022 r. Nr 98/ MON. URL: https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzienniki-resortowe/dziedziczenie-i-kultywowanie-tradycji-oreza-polskiego-36037940 [дата звернення: 09.04.2026].

8. Krząstek T. Tradycje w siłach zbrojnych III Rzeczypospolitej. Powrót do tradycji wojny polsko-rosyjskiej 1919–1920. *Zeszyt Naukowy Muzeum Wojska*. 2004. № 17, S. 155–202.

9. Leszkowicz T. Dziedziczenie tradycji kawaleryjskich II RP we współczesnym Wojsku Polskim. *Bezpieczeństwo-Obronność-Socjologia*. 2025. № 20/1, S. 23–54.

10. Leszkowicz T. Patroni jednostek i instytucji wojskowych – w poszukiwaniu kanonu historycznego współczesnego Wojska Polskiego, *Bezpieczeństwo-Obronność-Socjologia*. 2020. № 13/14, S. 122–145.

11. Mirnytska M. Ku czci poległych na misjach. *Polska zbrojna*. URL: https://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/40914?title=Ku-czci-poleglych-na-misjach [дата звернення: 02.04.2026].

12. O znakach Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej : Ustawa z dnia 19 lutego 1993 r. URL: https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik [дата звернення: 15.04.2026].

13. Smoliński A. W sprawie przywracania tradycji we współczesnym Wojsku Polskim (sztandary, nazwy formacji, mundur) // IV Ogólnopolskie Forum Historyków Wojskowych : zbior streszczen i referatow (Koszalin, 16 XII 1998 r.) / red. Polak B. Koszalin, 1999. S. 57–93.

14. W sprawie wprowadzenia do użytku "Regulaminu Ogólnego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej" : Decyzja z dnia 30 grudnia 2013 r. Nr 445/MON. *Dziennik Urzędowy Ministra Obrony Narodowej z roku 2013*. URL: https://www.dz.urz.mon.gov.pl/dziennik/pozycje/2013?page=14 [дата звернення: 07.04.2026].

15. W sprawie wprowadzenia do użytku "Regulaminu ogólnego żołnierza Wojska Polskiego" : Zarządzenie z dnia 28 kwietnia 2023 r. Nr 7/MON. *Dziennik Urzędowy Ministra Obrony Narodowej z roku 2023*. URL: https://www.dz.urz.mon.gov.pl/dziennik/pozycje/2023?page=2 [дата звернення: 07.04.2026].

16. Wywiał P. Dziedziczenie tradycji Armii Krajowej we współczesnych Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. *Bezpieczeństwo teoria i praktyka*. 2024. № 2 (LV) S. 93–103. DOI: 10.48269/2451-0718-btip-2024-2-006

17. Брайлян Є. Сьогодні День Збройних сил Республіки Польща. *Армія Inform*. URL: https://armyinform.com.ua/2023/08/15/sogodni-den-zbrojnyh-syl-respubliky-polshha/ [дата звернення: 02.04.2026].

Topalskyi V. L. RESTORATION OF MILITARY TRADITIONS IN THE POLISH ARMY (1990–2025)

The article examines the experience of the Republic of Poland regarding the succession and cultivation of national military traditions within its armed forces following the restoration of statehood of the Third Polish Republic. Drawing upon the analysis of historical events, it is demonstrated that referencing the rich heritage of Polish history became essential for reviving the traditions of the country's restored independence. Significant attention is focused on analyzing official documents that institutionalized these military traditions, specifically the laws of the Republic of Poland and the Decisions of the Minister of National Defence. Through source analysis, the study outlines the role of the bodies involved in restoring and implementing military traditions in the Polish Army between 1990 and 2025.

Special attention is paid to the decommunization process and the restoration of military symbolism both within the Polish Armed Forces as a whole and across their specific branches. The author examines the classification of Polish Army traditions and highlights the process of military units adopting these traditions, as well as the granting of honorary titles and names. The specific features of this process within different branches of the Armed Forces of the Republic of Poland are established. Furthermore, the study outlines the role of museums and heritage rooms of military units (formations) in popularizing military traditions and rituals. It also clarifies the specifics of reviving military traditions, such as honoring the memory of fallen Polish soldiers.

The experience of the Republic of Poland confirms that the succession and cultivation of military traditions can achieve positive results only when the entire society is involved. Only under this condition can military traditions go beyond being mere history to become a vital component in shaping patriotism, national identity, and the unity between the army and the people.

Finally, the author proposes a periodization of this process, taking into account changes both in the state and within the armed forces. The conclusions emphasize the role of traditions in shaping the national and professional identity of service members.

Keywords: *Polish Army, military traditions, armed forces, Republic of Poland, ritual, symbolism, ceremonial.*

Дата першого надходження статті до видання: 10.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.10.2026